





HERMAN MELVILLE • Sağlam Adam

*The Confidence-Man: His Masquerade*

© Sonsöz: Henry S. Sussman, “The Deconstructor and the Politician”,  
*Glyph*, sayı 4, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1978.

İletişim Yayınları 2188 • İletişim Klasikleri 88

ISBN-13: 978-975-05-1800-3

© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2015, İstanbul

*DIZI YAYIN YÖNETMENİ* Murat Belge

*YAYINA HAZIRLAYANLAR* Barış Özkul, Emrah Serdan, Güneş Akkor

*KAPAK* Suat Aysu

*KAPAK RESMİ* Edgar Degas, “New Orleans Pamuk Borsası”, 1873

*UYGULAMA* Hüsni Abbas

*DÜZELTİ* Ayla Karadağ

*BASKI ve CILT* Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

**İletişim Yayınları** · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

HERMAN MELVILLE

# Sağlam Adam

## Bir Maskeli Geçit

*The Confidence-Man:  
His Masquerade*

ÇEVİREN Ayşe Deniz Temiz

ROMANIN ARKA PLANINA DAİR DERLEME VE  
HENRY S. SUSSMAN'IN SONSÖZÜYLE



**HERMAN MELVILLE** 1819 yılında, kalabalık bir tüccar ailesinin üçüncü çocuğu olarak New York'ta doğdu. Küçük yaşta geçirdiği kızıl hastalığı yüzünden, görme yetisinin önemli bir bölümünü kalıcı olarak kaybetti. New York'ta başladığı ilkökul eğitime 1930'dan itibaren Albany'de devam etti. Melville on iki yaşındayken, babası önce iflas etti, sonra hayatını kaybetti. Annesi varlıklı akrabalarından aldığı yardımlarla ailenin geçimini sağlamaya çalıştı. Melville okulu bırakarak tarım işçiliği, banka memurluğu, öğretmenlik gibi işlerde çalışmaya başladı. 1838'de New York'ta bulunan Lansingburgh Akademisi'nde mühendislik öğrenimi gördü. Ertesi yıl New York'tan Liverpool'a giden bir ticaret gemisinde çalışmaya başladı. 1841'de bir balina avı gemisiyle sefere çıktı. Yolculuk sırasında gemiyi terk ederek Markiz Adaları'nda üç hafta boyunca Typee yerlileriyle yaşadı. 1843'te ABD donanmasına katıldı ve ertesi yıl Boston'a geldi. 1845'te, *Typee: Polinezya Hayatına Bir Bakış* adlı kitabını tamamladı. 1846 yılında yayımlanan eser büyük ilgi gördü. 1847'de yayımlanan *Omo*'yla birlikte Melville, bir yazar ve bir maceracı olarak bir anda şöhret kazandı. 1847 yılında Elizabeth Shaw ile evlendi ve üç sene sonra, Massachusetts'ten bir çiftlik satın aldı. Burada geçirdiği yıllarda *Redburn: His First Voyage* (Redburn'ün İlk Seyahati) ve *White-Jacket*'i (Beyaz Ceket) tamamladı, *Mardi and the Voyage Thither*'ın (Mardi ve Oraya Seyahat) büyük bir kısmını yazdı, aynı zamanda çeşitli dergilere makale, şiir ve kısa öyküler yazmaya başladı. 1849'da yayımlanan *Mardi and the Voyage Thither* okurları için büyük bir hayal kırıklığı oldu. 1851'de en çok bilinen romanı *Moby Dick* yayımlandı. Yazar bu eserini ortaya çıkarırken çok sıkı çalışmış olsa da, 1840'larda yakaladığı ilgiyi ve ünü tekrar kazanamadı. *Moby Dick* ya da ilk yayımlandığı zamanki ismiyle *Beyaz Balina*, ancak yazarın ölümünden otuz sene sonra başyapıt olarak değerlendirilerek birçok dile çevrilecekti. Melville bu tarihten itibaren yirmi yıl boyunca *Pierre ya da, Belirsizlikler* (1852), *Israel Potter* (1855), *The Piazza Tales* (Piazza Öyküleri, 1856), *Sağlam Adam* (1857) adlı kitaplarını yayımladı. 1863'te New York'a taşındı. 1866'dan itibaren on dokuz sene boyunca New York rıhtımında gümrük müfettişi olarak çalıştıktan sonra 1885'te emekli oldu. 1891'de New York'taki evinde kalp krizi sonucu hayatını kaybetti ve New York Bronx'ta bulunan Woodlawn Mezarlığı'na defnedildi. Ölmeden önce üzerinde çalıştığı *Billy Budd*, 1924'te yayımlandı.

## İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER.....	7
KRONOLOJİ .....	15
SUNUŞ	
<b>SAĞLAM ADAM: ROMANIN ARKA PLANI /</b> Derleyen EMRAH SERDAN.....	31
MİSSİSSİPPİ HARİTASI.....	38

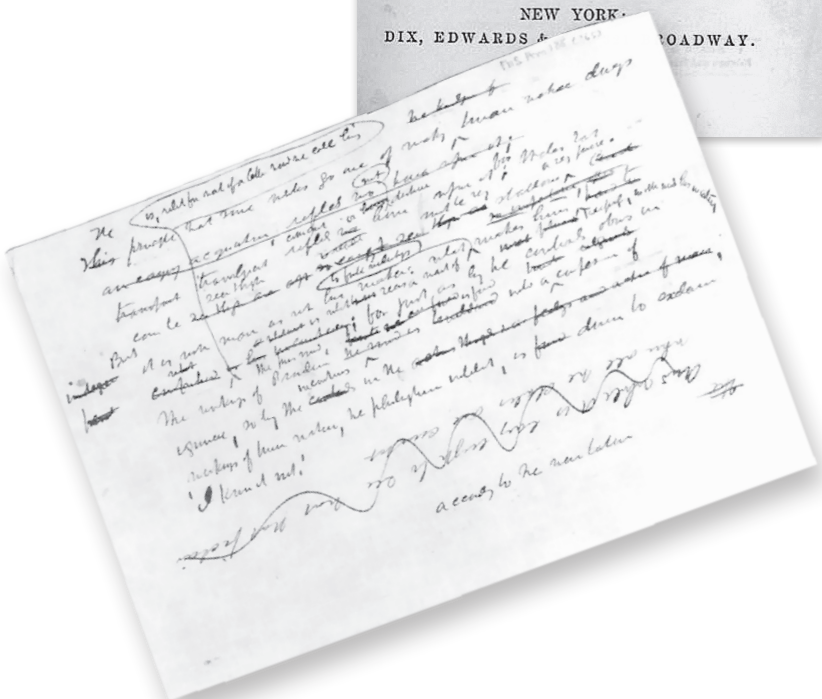
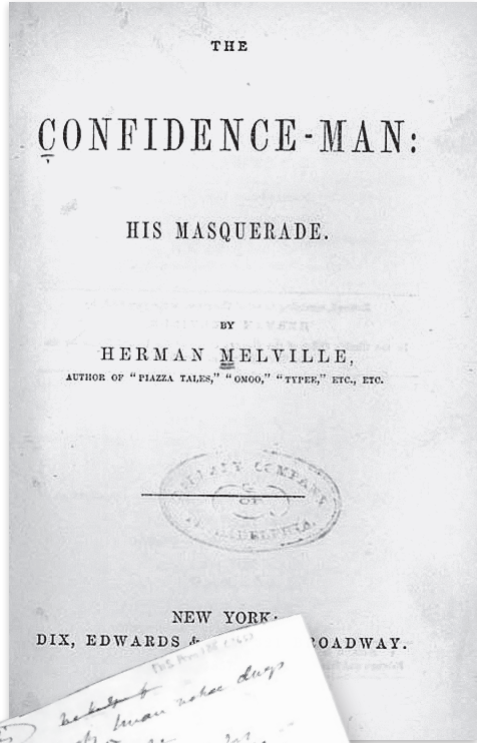
### Sağlam Adam

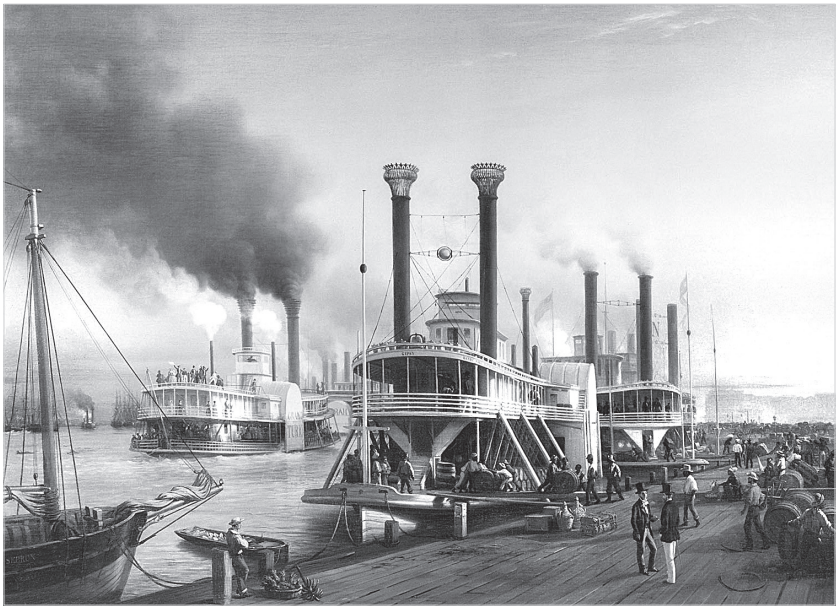
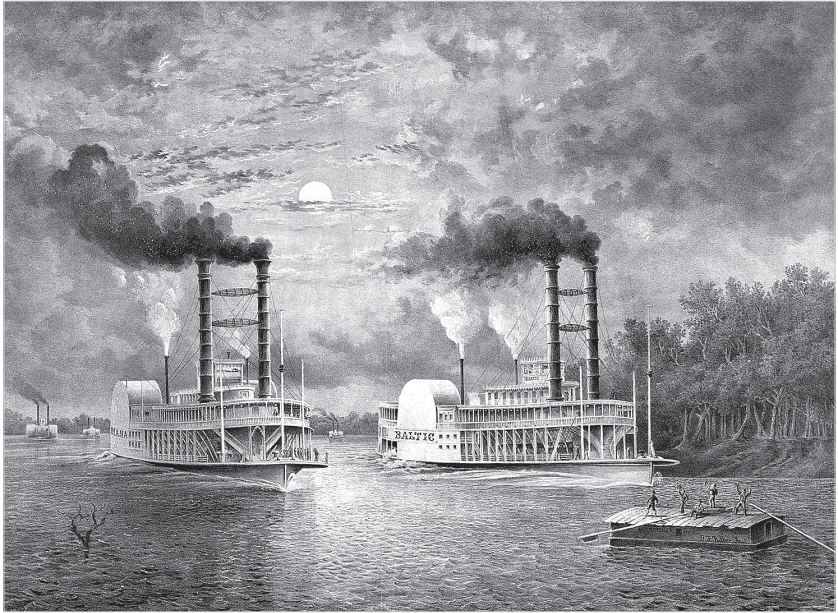
SONSÖZ	
<b>YAPIBOZUMCU VE SİYASETÇİ:</b> <b>MELVILLE'İN SAĞLAM ADAM'I / HENRY S. SUSSMAN .....</b>	369





- Sağlam Adam'ın 1857 tarihli ilk baskısının iç kapağı ve el yazmasından bir sayfa.





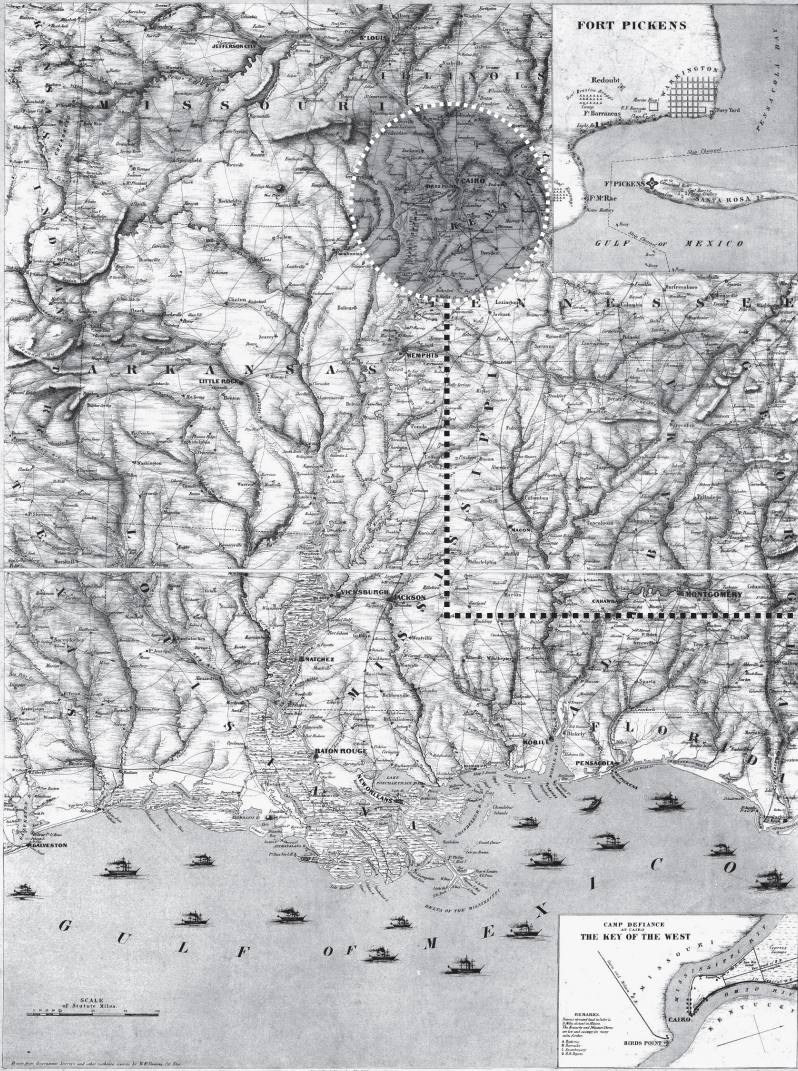


**19. yüzyılın ikinci yarısından istimbot illüstrasyonları:**

- Mississippi'de bir istimbot yarışı (sol üstte).
- New Orleans'da dev istimbotlar (sol altta).
- Princess isimli istimbotun salonu ve barı (sol üstte).
- İstimbotun iç güvertesi ve kamaraları (sağ altta).



# THE SEAT OF WAR



## BIRDS EYE VIEW

OF THE MISSISSIPPI VALLEY FROM CAIRO TO THE GULF OF MEXICO.

NEW YORK Published by W. SCHAUS 629 Broadway.

LONDON, E. Graves & Co.

PARIS, Frayssier Delaune

19. yüzyıl ortasında Mississippi Nehri'nin güneyinde işleyen istibotların güzergâhını gösteren bir harita.



---

Metindeki dipnotlar çevirmen tarafından ilave edilmiştir.

---

## I DİLSİZİN BİRİ MISSİSSİPPİ ÜZERİNDE SEYREDEDEN BİR İSTİMBOTA BİNİYOR

Nisan'ın ilk günü şafak vakti, krem rengi giyinmiş bir adam birdenbire, Titicaca Gölü'nde beliren Manco Capac misali, St. Louis şehri rıhtımında peydah oldu.<sup>1</sup>

Açık tenli, köse sakallı, kumral saçlıydı, uzun tüylü, beyaz bir kürk şapka takmıştı. Yanında ne bir sandık vardı, ne bir valiz, ne bir heybe ne de koli. Peşi sıra gelen bir hamal, veya ona eşlik eden arkadaşları da yoktu. Omuz silken, gülüşen, fısıldaşan meraklı kalabalığa bakılırsa, kelimenin tam anlamıyla bir yabancıydı besbelli.

---

1 Manco Capac: Peru'daki Inka hanedanlığının efsanevi kurucusu, insanlığı kurtuluşa ulaştırmak için babası Güneş Tanrı tarafından dünyaya gönderilmişti.

St Louis: Mississippi ve Missouri nehirlerinin kavuştuğu noktada kurulmuş olan şehir, 19. yüzyıl ortasında güney ve kuzeyi, doğu ve batıyı birbirine bağlayan yollar üzerinde kavşak görevi gören, henüz tüm kıtaya yayılmamış olan ulusun sembolik merkezi konumundaki bir yerleşimdir.

Ortaya çıkmasıyla New Orleans'a doğru hareket etmek üzere olan Sadakat isimli o güzide istimbota adım atması bir oldu. Kalabalığın dik dik yüzüne baktığı ancak selam vermediği bu adam, çevresindekilerin nazarını ne cezbetmek ne de reddetmek gibi bir derdi olan, ister ıssızlığın ortasından isterse şehirlerin bağrından geçsin, kendi bildiği yolda uygun adım yürüyen birinin edasıyla, aşağı güverteyi boylu boyunca arşınlayarak yoluna devam etti, ta ki kaptan köşkünün yakınına asılmış olan, Doğu'dan buralara yeni geldiği zannedilen esrarengiz bir düzenbazı yakalayana ödül vaat eden bir afiş karşısına dikilene dek. Anlaşıldığı kadarıyla bu şahıs, sanatında pek eşsiz bir deha olmalıydı; gerçi ne bakımdan eşsiz olduğu açıkça belirtilmemişti ama eşgali en ince teferru- atıyla tasvir edilmekteydi.

Kalabalık sanki bir tiyatro afişi görmüşçesine ilanın etrafına toplanmıştı; aralarında manşete dikkat kesildiği açıkça görülen birtakım yankesiciler de seçiliyordu, en azından önle- rini kesen paltoların arkasından ilanı görebilmek için ellerin- den geleni yapıyorlardı. Bu arada parmaklarının neyle meş- gul olduğu ise bir muammaydı; gerçi kalabalık tesadüfen ara- landığında bu beyefendilerden biri, görev icabı para kemi- ri satan bir diğerinden, pek revaçta olan bu emniyet tedbir- lerinden bir tane satın aldı; bir diğer satıcı ise, ki on parma- ğında on hüner bir beyefendi, kalabalığın en yoğun ye- rinde Ohio'lu haydut Measan, Mississippi korsanı Murrel, ve Kentucky'nin Yeşil Irmak mecrasında kafilelere saldıran hay- dut Harpe Kardeşlerin hayat hikâyelerini satıyordu. Bunların hepsi o sıralarda tek bir örneği kalmamacasına nesli kurutul- muş canlıları ve tıpkı o civarlarda avcılarının kökünü kazıdığı kurtlar gibi, geride pek az varis bırakmışlardı. Bu durum pek çoklarınca katıksız bir sevinç vesilesi sayılabilirdi, tabii ye- ni yerleşilen topraklarda kurtlar öldürüldüğü vakit tilkilerin çoğaldığını düşünenleri saymazsak.



Bu noktada duraksayan yabancı, yoluna devam ederek afişin yanına varmayı başardı, burada ortaya çıkardığı küçük bir levha üzerine birtakım kelimeler çiziktirdikten sonra levhayı afişin hizasına kadar kaldırdı ki birine bakanlar diğerini de okusun. Şu sözleri yazmıştı:

“Merhamet, aklına hiçbir kötülük getirmez.”<sup>2</sup>

Bulunduğu yere ulaşana kadar bir parça dirayet göstermeye, hatta kimseyi rahatsız etmeden, mülayim bir sebat sergilemeye mecbur kalmış olduğundan, etraftaki kalabalık onun bu şekilde ortaya atılmasını pek de hoş karşılamadı. Üstelik, onu daha dikkatlice inceleyip, üzerinde herhangi bir yetki ibaresi göremeyince; hatta tam aksine –içinde bulunduğu yer ve zamanla uyumsuz, eşine az rastlanır türden saf bir görünümü olduğuna hükmetmişler, nitekim yazdıklarının da safca şeyler olduğunu düşünmeye başlamışlardı– hasılı, onun kendi halindeyken zararsız bir safdil olduğuna, ancak böyle münasebetsizce ortaya çıktığında hiç de göz yumulmaması gerektiğine karar verdikleri için olacak, onu kenara itmekten çekinmediler. Hatta içlerinden diğerleri kadar nezaketten nasibini almamış olan bir tanesi, gözlerden kaçan bir hamleyle yabancıнын tüylü şapkasını el çabukluğuyla kafasına yapıştırıverdi. Buna karşılık diğeri, şapkasını düzeltmeye yeltenmeden sessizce dönüp levhanın üzerine yeni bir şeyler yazdı ve tekrar havaya kaldırdı:

“Merhamet uzun süre acı çeker de yine iyilikle mukabele eder.”

Adamın inatçılığına yordukları bu tutumu hiç de hoş karşılamayan kalabalık onu bir kez daha hakaret ve sövgüleri eksik etmeden kenara iterken, beriki hiç üzerine alınmadı. Fakat, direniş göstermeyen birinin kavgacı şahsiyetler arasında varlık göstermeye çalıştığı bu zorlu maceradan sonun-

2 İncil’den: “Korintliler” 1-13. Dilsiz adamın levhasına yazdığı tüm vecizler aynı cüzden alıntıdır.

da gözü yılmış gibi, bu kez yavaşça geri çekildi, ancak bir yandan da elinde tuttuğu levhayı şu şekilde değiştirmekten geri kalmadı:

“Merhamet her şeye katlanır.”

Levhayı göğsüne siper etmiş, bön bakışlar ve sataşmalar arasında yavaşça bir aşağı bir yukarı yürüyor, güvertenin en ucundan dönerken yazıyı tekrar şu şekilde değiştiriyordu:

“Merhamet her şeye inanır.”

Ardından:

“Merhamet asla mağlup olmaz.”

Merhamet sözcüğü ilk yazıldığı haliyle en baştan beri sabit duruyordu, tıpkı matbu bir belge üzerinde tarihin soldan iki rakamının yazılıp gerisinin boş bırakılması gibi.

Kimi gözlemcilerle göre yabancıların suskunluğu, neredeyse deliliğe varan sıra dışılığını daha da bariz kılıyordu; gemi berberinin onunkiyile tam bir tezat teşkil edecek denli alışlageldik ve makul düzen dahilindeki hareketlerinin de bunda payı olsa gerekti. Sigara içilen salonun altında, barın tam karşısında bulunan berber dükkânı, kaptan köşkünün iki oda ötesindeydi. Sağlı sollu bir dükkân sırasını andıran vitrinlerle kaplı, uzun, geniş, üstü kapalı güverte, sanki her nevi zerzevatın yan yana geldiği bir İstanbul kapalıçarşısı ya da bedesteniyemişçesine, önünde önlüğü, ayağında terliğiyle, yataktan yeni kalkmış gibi oldukça aksi görünen gemi berberi, dükkânının kapılarını yeni güne açmış, eşiğinin önünü düzenliyordu. Meşgul bir adam edasıyla kepenklerini gürültüyle kaldırıp, bir palmiyeyi andıran işlemeli çubuğunu dimdik kepengin altına yerleştirdikten ve bütün bunları gelip geçenlerin dirseklerine ve ayak parmaklarına öyle pek fazla dikkat etmeden tamamladıktan sonra, işini bitirirken etraftakileri biraz daha çekilip yer açmaları için uyararak bir taburenin tepesine sıçradı

ve kapısının üzerindeki eski çiviye cafcıflı bir karton levha astı. Kendi elleriyle ve büyük bir maharetle hazırlanmış olan bu levha, tıraş etmek için hazır ve nazır bekleyen bir usturanın yanı sıra, kıyıda berber dükkânı olsun olmasın pek çok işyerini süsleyen, kamu yararına iki kelime ile bezenmişti:

“VERESİYE YOK.”

Yabancınnın yazdıklarıyla tezat teşkil eden bu levha, bir bakıma en az diğeri kadar münasebetsiz olmakla birlikte, görünüşe bakılırsa, benzer bir alay ya da hayret, yahut öfke uyandırmış değildi; hele onu yazan kişinin adını budalaya çıkarmak kimsenin aklının ucundan geçmezdi.

Öbürü ise, elinde tabelasıyla, bir aşağı bir yukarı ağır ağır yürümeye devam ederken, dik dik bakmaların sataşmalara, sataşmaların itip kakmaya, itip kakmaların yumruklamaya dönüşmesine engel olamıyordu; derken güvertenin ucundan tam geri döndüğü sırada, kocaman bir sandık taşıyarak arkasından geçmekte olan iki hamal aniden ona seslendi; gelgelelim, gayet gür sesle yapılan bu çağrı sonuç vermezince, ellerindeki yükü, kazara veya kasten, ondan tarafa öyle bir savurdular ki onu neredeyse yere devireceklerdi; o ise aniden irkilerek, anlaşılmaz bir inilti ve yürek burkan, telaşlı bir parmak alfabetiyle, yalnızca dilsiz değil aynı zamanda da sağır olduğunu ele verdi.

Ardından, sanki bu ana kadar gördüğü tepkiler ne de olsa gururuna dokunmuş gibi ileri doğru yürüyerek ön güvertenin sakin bir köşesine, üst güverteye çıkan bir merdivenin ayak ucuna ilişti. Gemicilerden bazılarının görev icabı sıkça inip çıktığı bir merdivendi bu.

Böyle mütevazı bir köşeye ilişmesine bakılırsa, bir güverte yolcusu olan yabancınnın, safdil gibi görünmekle birlikte, ait olduğu yerin gayet farkında olduğu anlaşılıyordu. Gerçi işine öyle geldiği için güverte bileti almış da olabilirdi, zira ba-

vulu olmadığına göre, muhtemelen yol üzerinde bir-iki saat uzaklıktaki küçük iskelelerden birinde inecekti. Gelgelelim, gideceği yol uzak olmasa da çok uzun yoldan gelmiş gibi bir hali vardı.

Kirli ya da pasaklı değildi gerçi, ama krem rengi takım elbisesi uzun süredir üzerinden çıkmamış gibi yıpranmış görünüyordu; yaban otlaklarının ötesindeki uzak bir diyardan gece gündüz yolculuk ederek gelmiş, uzun süredir başını koyacak bir yastık yüzü görmemişti sanki. Yüzünde hem munis hem de bitkin bir ifade vardı ve merdivene oturur oturmaz mahmurluğu artmıştı. Giderek bastıran uykuya yenik düşen kumral başı öne düştü, koyunu andıran vücudu boydan boya gevşedi ve merdivenin ayağına yavaştan yaslanarak hareketsiz kaldı, tıpkı Mart ortasında, gece boyu usulca yağan ve gün doğarken eşikten başını uzatan çiftçiyi o sütliman beyazlığıyla hayrete düşüren pudra şekeri kar misali.

## II

### TÜRLÜ İNSANLARIN TÜRLÜ FİKİRLERİ

“Acayip bir balık!”

“Zavallı adamcağız!”

“Kim acaba?”

“Kaspar Hauser.”<sup>3</sup>

“Tanrı esirgesin!”

“Sıra dışı bir yüz.”

“Utah’tan çıkma çiçeği burnunda bir peygamber.”<sup>4</sup>

3 1828’de Almanya’nın Nüremberg şehrinde ortaya çıktığında hiçbir dil bilmeyen, geçmişine dair hiçbir bilgi olmayan gizemli ve yabani genç adam. Melville’in *Moby Dick* ve *Billy Budd*’da da sözünü ettiği bu figür üzerine Alman yönetmen Werner Herzog’un da önemli bir yapıtı bulunur.

4 Mormon’luk dininin kurucusu Joseph Smith’in sapkınlıkla suçlanarak öldürülmesinin ardından Mormon cemaatine önderlik etmiş ve Ohio çöllerini